

Ulota coarctata

Päronulota

Klass: Bryopsida (egentliga bladmossor), **Ordning:** *Orthotrichales*, **Familj:** *Orthotrichaceae*, **Släkte:** *Ulota* (ulotor), **Art:** *Ulota coarctata* - päronulota (P.Beauv.) Hammar **Synonymer:** *Ulota ludwigii* Brid.

Kännetecken

Arten bildar upp till 2 cm höga, lösa tuvor. Bladen är smalt triangulära och nerven slutar nedanför bladspetsen. Bladbasen är ofta något rödgul. Bladen är svagt böjda till något skruvade i torra. Arten är samkönad. Kapseln breddar sig som torr och tömd snabbt nedanför den hopsnördade mynningen för att sedan gradvis smalna av mot skaftet, vilket ger en päronlik form. Kapseln har 8 korta fåror närmast mynningen. Peristomets yttre tandkrans består av 16 tänder som först sitter ihop två och två och sedan delas. Inre tandkrans saknas eller är mycket svagt utbildad. Mössan är starkt hårig. Den torra kapselns form och utseende med en hopsnörd mynning och korta fåror närmast mynningen är artens främsta kännemärke och skiljer den från alla övriga arter i släktet. Den vanligare arten krushättemossa *Ulota crispa* har dessutom starkt skruvade blad i torra.

Utbredning och status

Arten förekommer framför allt i sydvästra Sverige. Enstaka lokaler är funna norrut till södra Jämtland i norr och västra Uppland i öster. I Danmark finns endast ett äldre fynd från en lokal på Själland. Størmer (1969) anger den från många lokaler i södra Norge i en zon några mil innanför kusten norrut till Nordland, men den tycks undvika själva kusten. Utbredningen i övrigt omfattar övriga Europa (ofta bergstrakter) och östra Nordamerika. Den har i sydvästra Sverige försvunnit från många äldre lokaler (Hallingbäck 1991). Tillbakagången har skett, trots att lämpliga ståndorter fortfarande finns kvar. På senare år har dock nya fynd tillkommit både i Södermanland och Uppland (Tommy Pettersson, munt.). Arten är rödlistad även i flera andra länder i Europa (Hodgetts 2015).

Ekologi

Päronulota växer framför allt på slät bark av lövträd där luftfuktigheten är hög. De trädslag den oftast är funnen på är asp, sälg och gråal. Raviner och andra fuktiga skogar med lövinslag är de vanligaste biotoperna. I områden med hög nederbörd och luftfuktighet växer arten även i skogsbryn och igenväxande öppna marker. På samma träd växer ofta även krushättemossa *Ulota crispa*, hjälmfrullania *Frullania dilatata*, vittandad ulota *U. drummondii* och slät hättemossa *Orthotrichum striatum*. Kapslarna mognar på hösten.

Hot

Avverkning av lövskog samt luftföroreningar utgör de två störta hoten.

Åtgärder

På aktuella lokaler bör inga åtgärder som kan öka exponeringen förekomma. Asp och sälg bör lämnas kvar på lokalerna. Utsläppen av föroreningar till luft måste minska på sikt, i synnerhet försurande föroreningar.

Övrigt

Utländska namn - NO: Pløsegullhette, DK: Oppustet Låddenhætte, GB: Club Pincushion.

Etymologi: coarctatus (lat.) = sammanpressad, perfekt particip av coar[c]to, av prefixet con-; ar[c]to, snäva in, tränga ihop, etc. (med spetsen inböjd); suffixet -atus (lat.).

Uttal: [Ulóta koarktáta]

KEY FACTS Club Pincushion. Tufts up to 2 cm high. Leaves slightly curved or twisted when dry. Costa ending below apex. Leaf base typically with a reddish-yellow tinge. Autoicous. Dry, empty capsule furrowed only just below mouth (8 short bands of cells). Shape pyriform; abruptly constricted below mouth, gradually tapering towards seta. Calyptra covered in hairs. Exostome with 16 (initially paired) teeth, endostome lacking or rudimentary. - Grows on smooth bark of deciduous trees (usually *Populus tremula*, *Salix caprea* and *Alnus incana*) in places with humid air. Typical habitats include ravines and moist mixed deciduous forests, but in areas with sufficiently moist air and high annual precipitation also found at forest edges and in abandoned pastures.

Litteratur

Hallingbäck, T. 1991. Pärnulota, *Uloa coarctata*, i Sverige. *Myrnia 1*: 11-19.

Hodgetts, N. G. (red.) 2015. Checklist and country status of European bryophytes - towards a new Red List for Europe. *Irish Wildlife Manuals 84*. National Parks and Wildlife Service, Department of Arts, Heritage and the Gaeltacht, Ireland.

Lönnell, N. 2008. *Uloa coarctata* pärnulota s. 270-271. I: Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna. Bladmossor. Kompaktmossor - kapmossor : Bryophyta : Anoetangium - Orthodontium. Artdatabanken, SLU, Uppsala.

Størmer, P. 1969. *Mosses with a Western and Southern Distribution in Norway*. Oslo, Bergen & Tromsø.

Författare

Tomas Hallingbäck 1998. Rev. Niklas Lönnell 2008. Uppdaterat 2010, 2016.